Nummer 2 - juni 2012

Proeftuin Natura 2000 Overijssel

Nieuwsbrief

Lagere ammoniakuitstoot zorgt ook voor meer winst

Werken aan de ammoniakuitstoot is niet alleen voorsorteren op het quotumloze tijdperk na 2015, het is ook een manier om de bedrijfsprocessen efficiënter te maken en daardoor meer te verdienen. "Van het verschil in saldo van 10 cent tussen melkveebedrijven is zeker 1 tot 2 cent uit een beter ammoniakmanagement te halen", geeft LTO Noord beleidsadviseur Wiebren van Stralen aan. "Maar dan moet je natuurlijk als ondernemer wel eerst weten waar je staat."

In de Proeftuin Natura 2000 Overijssel wordt hard gewerkt aan maatregelen om de ammoniakemissie op het bedrijf te verminderen. Het is dé strategie voor ondernemers die hun bedrijf in de toekomst willen uitbreiden. "De hoeveelheid ammoniak en fosfaat die we als landbouw mogen produceren is in Brussel vastgelegd", legt Wiebren van Stralen uit. "Wie meer wil gaan melken kan dat alleen doen door efficiënter met stikstof en fosfaat om te gaan, dus vooral voeding en bemesting." In Overijssel merkt Wiebren tijdens lezingen vaak dat veel ondernemers geen idee hebben hoe groot de hobbel van ammoniak is voor het realiseren van hun bedrijfsplannen. "Veel ondernemers kunnen niet ontwikkelen zonder Natuurbeschermingswetvergunning, maar dat realiseren ze zich niet."

Weten waar je staat

Het begint door op bedrijfsniveau de mineralenkringloop in kaart te brengen. "En dus ook meten en weten hoe de nutriënten het op je bedrijf doen, waar de verliezen zitten en waar er verbeterpunten zijn." Kiezen voor dure opties als een nieuwe emissiearme stal of een wettelijk erkende stalvloer kan daarna altijd nog, geeft Wiebren aan. "Weet eerst maar waar je staat, wellicht realiseer je al een reductie van 20% ten opzichte van het gemiddelde. Het is goedkoper om eerst rondom je eigen management aan de slag te gaan."

Minder krachtvoer en kunstmest

Een lagere ammoniakemissie wil eigenlijk zeggen dat de stikstof binnen het bedrijf blijft. "Wanneer je bijvoorbeeld een goede benutting van de mest realiseert krijg je kwalitatief beter ruwvoer waar de koe efficiënt mee kan omgaan. Dat scheelt in aankoop van kunstmest en krachtvoer", noemt Wiebren als voorbeeld. "Zo kun je alle processen binnen het bedrijf langslopen. De kunst is van dezelfde grond meer omzet te maken, wat overigens niet hetzelfde is als intensiever worden. Zo creëer je ruimte voor je eigen bedrijf voor de langere termijn én verhoogt het saldo op korte termijn."

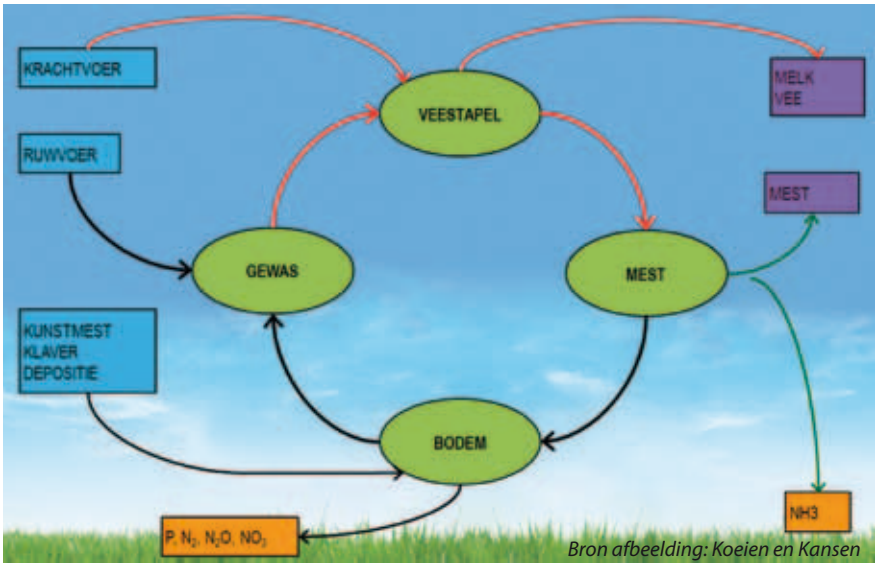

Bron afbeelding: Koeien en Kansen

Bedrijfsontwikkeling moet

Veel ondernemers in Natura 2000-gebieden zitten op slot. Met de PAS, de Programmatische Aanpak Stikstof, hebben we met alle betrokken partijen een plan gemaakt waarmee bedrijven zich wél weer kunnen ontwikkelen in Natura 2000-gebieden én alle andere gebieden waar natuur een belangrijke rol speelt. De PAS is breed gedragen, heeft politiek draagvlak en inmiddels is ook de Raad van State positief. Onderdeel van de afspraken is dat de emissie in alle sectoren afneemt, ook voor de veehouderij zijn daarvoor afspraken gemaakt. Voor een succesvolle uitvoering van de PAS zijn realistische maatregelen nodig voor het herstellen van natuur en het op orde brengen van hydrologische zaken. De 'Kunduz' coalitie heeft 200 miljoen extra voor natuur uitgetrokken dus dat biedt op dit vlak mogelijkheden.

Als LTO Nederland praten we met natuurorganisaties zoals Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten en de provinciale landschappen om te kijken hoe we de kwaliteit van de natuur kunnen verbeteren. We denken niet meer in het groot, gaan geen nieuwe natuurgebieden meer inrichten, maar kiezen wel voor de kwaliteit en het verbeteren van onderhoud en beheer. Kortom: zorgen voor evenwicht in de natuur. Een kwalitatieve goede natuur is voor iedereen van belang, ook voor boeren en tuinders. Vooral ook omdat we via die route, en dus via de PAS ook onze eigen bedrijfsontwikkeling weer de ruimte kunnen geven.

Met Proeftuin Natura 2000 Overijssel laten we zien hoe het reduceren ammoniakemissie in de praktijk kan, testen we maatregelen uit en communiceren dat breeduit. Zodat we allemaal mogelijkheden krijgen om noodzakelijke bedrijfsontwikkelingen te doen.

Siem Jan Schenk
Voorzitter LTO Noord

Zwaan kleef aan!

Pas geleden kwam ik een jonge, enthousiaste en slimme melkveehouder tegen. Hij vertelde ambitieus over de nieuwe stal die hij ging bouwen. 'Hoe pak je dat aan met Natura 2000?' vroeg ik hem. Hij keek me verwonderd aan. 'Moet ik daar wat mee dan?' Ik kom dit soort reacties nog heel veel tegen. Ondernemers die vol grootse plannen zitten om bijvoorbeeld te gaan verdubbelen in bedrijfsomvang, maar geen idee hebben dat er meer bij komt kijken dan alleen bouw- of aankoopplannen. Ze hebben er nog geen beeld bij dat ze dan ook aan de slag moeten met emissiereductie voor ammoniak. Heel simpel gesteld mag in principe hun groei geen verhoging van de depositie in hun omgeving tot gevolg hebben. Daarbij komt ook dat het complexe materie is, voor sommige adviseurs geldt dat zij nog geen overzicht hebben van de verschillende mogelijkheden die er zijn voor emissiereductie.

Als projectteam zijn we al een jaar druk bezig om allerlei activiteiten op poten te zetten om ondernemers te helpen bij het inspelen op de gevolgen van Natura 2000. Er zijn expertmeetings geweest, literatuuronderzoek is uitgevoerd, pilotboeren zijn met hun adviseurs aan de slag gegaan en met externen is uitgebreid de hele materie vanuit verschillende invalshoeken besproken. We zijn druk doende mogelijke maatregelen in voer, bemesting en huisvesting verder uit te werken en deze samen met ondernemers te onderzoeken. "Er is best veel mogelijk met relatief weinig inspanning", zeggen deze voorlopers die diverse zaken al op hun bedrijf hebben geïmplementeerd. Zij willen verder en met nieuwe innovatieve gedachten en werkwijzen aan de slag. De komende periode willen we open dagen houden bij een aantal pilotboeren om zo veehouders met elkaar in contact te brengen, kennis te delen en ook het hele onderwerp van de eigen bedrijfsvoering in relatie tot de ammoniakemissie en -depositie ter sprake brengen. Ook staan er netwerken op stapel waar ondernemers met vragen zich bij aan kunnen sluiten.

Kortom: we staan in de startblokken om de sectoren met raad en daad bij te staan. Vanuit onze praktijkvoorbeelden is het nu actief het 'zwaan kleef aan' effect bewerkstelligen. Uiteraard zijn ondernemers ook welkom om met suggesties voor eigen 'kleefacties' te komen.

Cathy van Dijk
Projectleider Proeftuin Natura 2000 Overijssel

Een nieuwe stal in de planning? Doe uw voordeel in een netwerk!

Veehouders die in de ontwerpfase zijn voor een nieuw te bouwen stal worden uitgenodigd om met Proeftuin Natura 2000 Overijssel mee te doen in het micronetwerk 'NH3 reducerende maatregelen in de ontwerpfase'. In drie diepgaande bijeenkomsten zullen experts en melkveehouders samen informatie delen, keuzes maken én een bedrijfsplan voor uw eigen situatie opstellen.

Een nieuw te bouwen stal gaat tientallen jaren mee. Wanneer u plannen maakt wilt u natuurlijk ook aan alle richtlijnen voor de toekomst voldoen. Maar welke maatregelen zijn er allemaal mogelijk om de ammoniakemissie te reduceren? Hoe neemt u die mee in de ontwerpfase en de vergunningsaanvraag? Antwoorden op deze vragen krijgt u in het micronetwerk.
"We merken dat veel veehouders voor traditionele stallen kiezen maar bij de vergunningsaanvraag toch aanpassingen moeten doen rondom ammoniak", geeft netwerkbegeleider Linda Janssen aan. "Dat kun je beter voor zijn en in het netwerk geven we aan hoe."

Collega veehouders en experts
In het netwerk, dat uit circa 10 personen zal bestaan, komen de verschillende stal-, voer- en managementmaatregelen in relatie tot nieuwbouw aan de orde om de ammoniakemissie te verlagen. Op basis van de eigen situatie en ervaringen zullen de netwerkdeelnemers experts erbij vragen om zo de meest actuele informatie in te brengen. Samen met collega veehouders gaat u concreet met uw nieuwbouwplannen aan de slag. "Tot er een uitgewerkt ontwerp ligt, waarbij u op de ammoniakwetgeving voorbereid bent", aldus Linda. Ook uw eigen adviseur is welkom om mee te denken in dit netwerk. Een betere voorbereiding kan uw investering eigenlijk niet krijgen.

Aanmelden voor het netwerk
Voor meer informatie over dit netwerk kunt u contact opnemen met Linda Janssen, telefoon: 088-8886677, email: info@proeftuinnatura2000.nl.

Melkveehouder Rudie Freriks: "Er blijven kapitalen liggen"

Al 6 jaar vult Proeftuin pilotveehouder Rudie Freriks een BEX in, sinds twee jaar is hier de BEA bijgekomen. "Er is veel meer uit te halen dan alleen voldoen aan mest- en milieuregelgeving. Werken met de cijfers betekent ook het bedrijf efficiënter maken en dus meer verdienen."

Met een prima eerste snede in de kuil is melkveehouder Rudie Freriks uit Luttenberg het grasseizoen prettig begonnen. "Hoe meer goede kwaliteit er in de kuil komt, hoe beter en goedkoper ik komende winter ga melken en hoe beter mijn BEX en BEA uitkomen." Het afgelopen jaar kwam het melkveebedrijf via de BEX op een voordeel van 8,1% voor stikstof en 17,9% voor fosfaat ten opzichte van de forfaitaire norm. "Het betekent op ons bedrijf niet alleen dat we meer mest op het eigen bedrijf mogen gebruiken, maar ook dat de efficiëntie in de veevoeding en de ruwvoerproductie goed is."

Intensief en efficiënt
Op het bedrijf met 90 melkkoeien wordt die efficiëntie nog belangrijker. "We zijn wat huurland kwijtgeraakt en nu zitten we op een productie van 20.000 kilo melk per hectare." Rudie heeft hierdoor in zijn management duidelijke keuzes gemaakt. "Jongvee krijgt tegenwoordig stro en brok. De derde en vierde snede gras waren voor hun te eiwitrijk." En de koeien gaan pas naar buiten als de eerste snede is binnengehaald. "We moeten met de eerste snede echt een klap maken in ruwvoeropbrengst. We streven dan ook naar maaisnedes van 4 ton droge stof per hectare." De melkveehouder maakte zelfs een grashoogtemeter om deze gewenste opbrengst beter te kunnen inschatten. "Het valt me op dat er veel variatie in een perceel is. Als er te weinig staat, wacht ik nog met maaien."

Oefenen met BEA
Twee jaar geleden begon hij ook te rekenen aan BEA, de bedrijfsspecifieke emmissie ammoniak. "We scoren 3,58 kilo ammoniak emissie per ton melk. Maar ik kan nog niet zoveel over deze cijfers zeggen, daarvoor zijn er nog te weinig kengetallen beschikbaar." Toch heeft Rudie voor zichzelf het doel gezet dit in 2014 naar 3,0 te verlagen. "Ik denk dat de verlaging van de ammoniakuitstoot niet alleen voor je vergunning belangrijk is, maar het geeft je in de toekomst ook de mogelijkheid om uit te breiden." Het rekenwerk aan de BEX en de BEA vallen voor Rudie mee. "Er zijn veel klungeldingen waar ik ook een middag mee bezig ben, maar waar ik minder mee verdien." Invullen van de BEX vindt hij een aanrader. "Ik heb begrepen dat 90% van de veehouders in Overijssel mest moet afvoeren, slechts de helft doet mee aan de BEX. Er blijven kapitalen liggen."

Gerrit de Lange, Countus adviseur:

"De animo voor BEX neemt elk jaar toe"

De variatie in BEX resultaten op melkveebedrijven is heel groot, zo weet Countus adviseur Gerrit de Lange die vanuit de Proeftuin adviseert en de studiegroep van Rudie Freriks begeleidt. "Het varieert grofweg tussen 94 en 1117 kuub mest die veehouders minder hoeven af te voeren. Meedoen aan BEX levert hiermee zo'n 10% winst op voor stikstof en tussen de 10 en 15 % voor fosfaat ten opzichte van de forfaitaire normen. Er valt dus genoeg geld te besparen."

In de studieclub wordt er uitgebreid over gesproken. "Je stimuleert en prikkelt elkaar en daar worden de resultaten beter van. De animo om met BEX mee te doen wordt ieder jaar groter", signaleert Gerrit die aangeeft dat ook de uitbreiding op BEX, de BEP (bedrijfspecifieke fosfaatgebruiksnormen) behoorlijk leeft. "Die wordt mogelijk in 2014 ingevoerd. De BEA wordt nog weinig ingevuld, maar ook dat is een groeiproces."

Gereedschap uitgelicht

Mais als strooisel bij pluimvee

"Met een ammoniakemissie die 50% lager ligt dan andere strooiselsoorten lijkt snijmais een heel geschikte en tamelijk goedkope maatregel om de emissie te verlagen", aldus Jan van Harn, onderzoeker voeding pluimvee/vleeskuikens bij Wageningen UR Livestock Research. Eén van de pilotveehouders gaat ermee aan de slag.

Snijmais als strooisel in een vleeskuikenstal? De onverwachte bodembedekking wordt door een aantal pluimveehouders al gebruikt. In een proef op het Pluimveeproefbedrijf 'Het Spelderholt' werd de snijmais gebruikt voor een fijnstofvergelijking tussen verschillende strooiseltypen. "Er bleek geen verschil met bijvoorbeeld stro of houtkrullen", licht Nico Ogink, onderzoeker milieu en veehouderij bij Wageningen UR Livestock Research toe. "Maar de ammoniakemmissie bij snijmais bleek bijna 50% minder, zo ontdekten we als een soort 'bijoogst' van deze proef."

Mais drogen in de stal

In een vervolgonderzoek met indicatieve ammoniakconcentratiemetingen, werden minder grote verschillen in ammoniakemissie gevonden. "Verschil met het eerdere onderzoek was dat de mais niet in de stal was gedroogd", legt collega Jan van Harn uit. Ingekuilde snijmais heeft een droge stof percentage tussen 35 en 40%. Voor gebruik in de stal moet het verder gedroogd worden naar 85 tot 90%. "Dat kan je in de stal doen voordat de dieren erin komen, maar dat zorgt voor een langere leegstand", noemt Jan. "Extern drogen, bijvoorbeeld bij een grasdrogerij, is dan ook een optie. We willen in praktijkonderzoek verder kijken of hierdoor een verschil in ammoniakemissie te verklaren is."

Lage pH, vermindering emissie

Snijmais is een gefermenteerd product dat een lage pH heeft en behoorlijk veel zuurvormende bacteriën bevat. "Daarmee wordt de ammoniakemissie sterk verminderd. In theorie zou je echter zeggen dat dat ook een keer ophoudt, maar aan het einde van een afmestperiode van 5 weken werkte de mais nog steeds ammoniakemissie verlagend." Geprobeerd wordt om de snijmais als strooisel op de RAV-lijst te krijgen. "Hiervoor moeten nog aanvullende metingen worden gedaan op praktijkbedrijven. Als het in de praktijk goed blijkt te werken, is het voor pluimveehouders een vrij goedkoop alternatief om de ammoniakemissie te beperken."

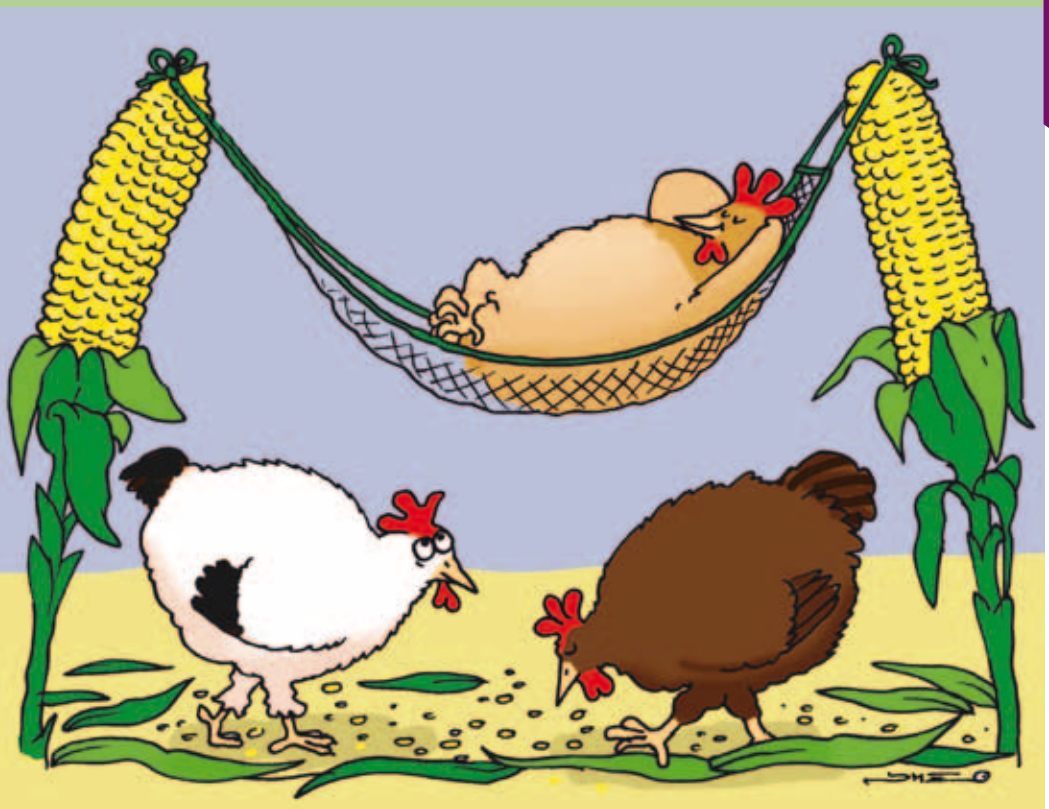

Proeftuin Natura 2000 Overijssel

Aanmelden nieuwsbrief

Wilt u maandelijks nieuws vanuit Proeftuin Natura 2000 Overijssel ontvangen? Meld u dan via de website aan voor de maandelijkse attentiemail.
www.proeftuinnatura2000.nl

Colofon

Deze nieuwsbrief is een uitgave van het project "Proeftuin Natura 2000 Overijssel". Hiermee brengen wij u graag op de hoogte van de activiteiten van dit project.

Proeftuin Natura 2000 Overijssel
Postbus 240
8000 AE Zwolle

T **088 888 66 77**
F **088 888 66 70**

E **info@proeftuinnatura2000.nl**
W **www.proeftuinnatura2000.nl**

LinkedIn: **Proeftuin Natura 2000 Overijssel**
Twitter: **@ProeftuinN2000**

Redactie:
Proeftuin Natura 2000 Overijssel en Alice Booij
Foto's: **Hans Menop en Rob Elfring**
Opmaak: **Topontwerper**
Druk: **Advadi drukkerij**

Mede mogelijk gemaakt door:

provincie Overijssel
Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie
LTO Noord Fondsen
Productschap Zuivel

Uitgevoerd door:

LTO Noord
Wageningen UR For quality of life
projecten LTO Noord